

Nekroloji :

BÜYÜK BİR KAYBIMIZ

PROF. M. TAYYİB GÖKBİLGİN
1907 - 1981

Dr. MAHMUT H. ŞAKİROĞLU

1981 yılı bahar aylarını geriye bırakmağa hazırlandığımız sıralarda, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde feyz aldığım hocalarımdan Prof. Bahadır Alkım ve Prof. Tayyib Gökbingin'i kaybetmenin üzüntüsünü içimde duydum. Ders verme yetenekleri yanında öğrencilerini sair alanlarda da teşvik etme ve yararlı yol göstermede başarılı olan hocalarımdan ölümle, alanlarında büyük bir boşluk yarattı. Prof. B. Alkım'ın Ön Asya Tarihi derslerini dinleyip de, bu dersi sevmemenin olanağı yoktu. Onun bilimsel yönlerini incelemek ve hakkında konuşmak benim yeterlilik sınırlarım içinde değildir. Bununla beraber mezuniyet tezi gereği Adana ve yöresinin tarihini incelerken Belleten'de yayınladığı makalesi¹ bana çok yararlı olmuş ve hazırladığı halde yayınlama olanağı bulamadığı notlarını incelemem için emanet etmiş ve sorularıma yön vermişti. Kendisine rahmet dilerken, kısa bir süre sonra öbür dünyada ona arkadaşlığa devam için yanına giden muhterem hocam Prof. T. Gökbilgin'in istemediğimiz halde, beklenen ölümü benden daha fazla onu çok önce tanıyanları sarstı. Gerçek bir hoca vasıflarını üzerinde taşıyan ve yeteneğini etrafına yaymaktan hiç bir surette kaçınmayan hocamın yaşamı ve bilimsel kariyeri üzerinde fazla durmak benim için olanaksızdır. Zira onunla hoca - öğrenci ilişkilerimizin başladığı 1961 yılında, kariyer çalışmalarımın en üst düzeyine gelmiş ve yıllardan beri topladığı malzemeyi bilimsel verilerle ortaya koymağa devam etmişti. Benim doğduğum yılda ilk bilimsel çalışmalarımı ortaya koyan merhum hocam, Edebiyat Fakültesi'nin Orta Çağ

¹ "Güneybatı Antitoros bölgesinde eski bir yol şebekesi", *Belleten* XXIII/89 (1959) s. 59-73.

Tarihi Kürsüsü'nde, Osmanlı Devleti'nin kuruluş dönemlerini anlatırken dinleme fırsatını bulmuştum. Hocam Gökbilgin'in bu alanın çok daha fazla dışına taşıdığını sonraki yıllarda öğrendim. Sonraki yıllarda Osmanlı devlet yapısı ve medeniyeti derslerini vermeğe başlarken merak ettiğim bazı konuları da öğrenmek için derslerini izlemiş, yıllarını bu alanda yetkiyle yetişmeğe harcamış bir kişinin takrirlerini dinlemiştim. Bu ciddiyetini her zaman benimseyen ve uygulayan hocamın, sonradan akademik kariyere geçmem için yaptığı çabaları bir kez daha saygıyla anarken, onun Türk tarihçiliğine katkılarına kısa da olsa değinmeyi kendim için kaçınılmaz bir görev saydım.

Mensubu bulunduğum Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesinin ilk öğrencilerinden olan hocam, buraya girdiği zaman ilkökul muallimliği deneyinden geçmiş birisiydi. Babasının görevi gereği Muallim Mektebi'nde okurken bazılarını değiştirmek zorunda kalmıştı. Türk Kurtuluş Savaşı'nın hareketli ve Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarını yakından yaşayan Gökbilgin'in gözlemleri çocuk yaşlardan itibaren belleğinde yerleşmeğe başlamış ve ilerki yıllardaki bilimsel çalışmalarında kendisine yön vermiştir. O, sınırlı bir dönemin araştırmacı değil, her zaman yeniyi ve ileriye arayan kişiliğini bu sıralarda edinmiştir. Bizzat yaşadığı Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında hangi koşulların bu olayları yarattığı konusunu incelemek gibi kendisi için görev bildiği hususları birinci el kaynaklardan da işlemekten geri durmamıştır. Bu birikimini 1936 yılında öğretime açılan Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesinde bilimsel yöntemlerle geliştirmek için öğrenci yazılan hocamın kayıt olduğu bölüm Hungaroloji'dir. Türk tarih ve uygarlığının araştırılmasında önemli kişilerin yetiştiği bu alan, adı geçen fakülte ilk kurulan bölümlerdendir². Bilimsel yeteğini burada güçlendiren hocam, yaz aylarında Macaristan'da sonradan kendisi için derinleşme konusu olacak alanlara yöneldi. Türk tarihinin el değmemiş birinci el belgeler aracılığıyla incelenmesi yanında, belgelerin gelişi güzel değil fakat bilimsel yöntemlerle nasıl işlenmesi gerektiği hakkında bilgiler edinen Gökbilgin ilk ürünlerini çeviri olarak bize aktarırken, aradan geçen verimli yıllardan

² A. İnan, "Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesinin kuruluş hazırlıkları ve açılışı 9 Ocak 1935", *Cumhuriyetin 50. Yıldönümünü Anma Kitabı*, Ankara 1974, s. 9-52.

sonra özgün bir kitapla yıllarının kalıtımını ortaya koydu. O yazıncaya kadar yabancıların tekelinde görülen Türk belgebilimi araştırmaları³ ilk kez yabancı dil bilmeden yetişen Türk öğrencilerin ve bu yola girenlerin gereksinmelerini karşılamak amacıyla derli toplu hocam tarafından yapılmış oldu. Belge yayınlarının yöntemi hakkında süregelen tartışmalar bir açıklık kazanmamıştır. Belgelerin asılları gibi, matbaa harfleriyle mi yoksa yeni alfabeyle mi yayınlanması tartışması uzun zamandan beri devam etmektedir⁴. Yaptığı yayınlarda çeviriyazıyı daha ön plana aldığı görülen hocam, Venedik'teki Türk belgelerini özet (regesta) verip asli şekliyle yayınlama yöntemini benimsemiştir. Kendisi her iki alanda da görevini yerine getirmiş biri kalacaktır. Hungaroloji tahsili sınırları içinde kalmayan Gökbilgin, Türk tarihine yönelmekle Türk-Macar ilişkileri konusunda bir uzman olmuş, ilk dönem ilişkilerden başlayarak, XIX yüzyıldaki Macar Mültecileri sonuna dek bütün konulara eğilmiştir. Her bir makalesi değerli olduğu gibi, Rakoçi sempozyumunun İstanbul'da düzenlenmesindeki başarısı da her zaman anılacaktır. İlk çalışmalarından birisi olan bu konu bilim âleminde Gökbilgin adını sonsuza dek yaşatacaktır.

Tarihin belirli dönemlerine saplanmadığına değindiğim hocam, Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan yıkılışına kadarki her dönemde başarı ve yetkiyle kalemini konuşturmuştur. Ona bu ilerlemeyi sağlayan İstanbul kitaplıklarındaki yazmalara olduğu kadar arşiv malzemesine büyük ölçüde ağırlık vermesi ve alanını ilgilendiren bilimsel çalışmaları edinmesinden ileri gelmektedir. Başbakanlık Arşivi'ndeki muhtelif tasnifler, Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi üzerinde yıllarca süren çalışmaları yanında Şeriyye Sicilleri üzerinde de devam ettirip siyasal olduğu kadar medeniyet ve teşkilat tarihi konularına da eğilmesine ve yararlı yayınlar yapmasına yola açmıştır. İslâm Ansiklopedisi'nin yayınlanmağa başladığı sıralarda kendisine verilen görevleri kaçınmadan her konunun hakkını vererek incelemiştir. Osman Bey'den başlayarak bir kaç Osmanlı sultanı, önemli devlet adamını ve hatta teşkilat konularını da yetkiyle inceleyip yayınlarken, elindeki malzeme ile çeşitli bilimsel dergileri ve armağan kitaplarını da değerlendiren

³ Kraelitz'den başlayarak B. Nedkova kadar beş kişi.

⁴ L. Fekete, n. 5 deki makale: "Vesikaların neşrinin tam metinle ve bunun da daima orijinal yazılmış harfleri ile olması" s. 616. Ömer Lütfi Barkan ve İsmail Hakkı Uzunçarşılı üstadlarımız çeviriyazıyı benimsemişlerdi.

mekten geri durmamıştır. Rumeli'nin Türkleşmesinde önemli rol oynayan kişileri incelerken, onlara gerçek bir merkez ve kaynak olan Edirne şehrini bilimsel yöntemlerle incelemek ve devletin yapısı içinde oynadığı siyasal rol kadar, ekonomik potansiyelini de bizlere öğretmede başarılı olan hocam bir süre önce yitirdiğimiz Ord. Prof. Ömer Lûtfi Barkan üstadımız [*Bellekten* XLIV (1980) s. 153-177] ile yöreyi enine boyuna incelemiş kişiler diye anılacaktır. Belki merak edilecek konu, devletin ana kaynağı olan Anadolu'yu nasıl değerlendirdiğidir. Kurtuluş Savaşı sırasında nasıl bir perişanlık içinde bulunduğu tanık sayılan merhum hocam, Kütahya ve Tokat maddelerini İslâm Ansiklopedisi için hazırlanmış, Trabzon üzerinden sonradan Yunancaya da çevrilmiş geniş kapsamlı araştırmasını *Bellekten* sütunlarında yayınlanmış, bir taraftan da Eyâlet-i Rûm üzerinde de daha geniş bir araştırmaya giriştiği yanında Kayseri, Konya ve civarını da ihmal etmemiştir. Muhakkak elindeki malzeme daha yüksek sayıya ulaşmıştı. Pek emin olmamakla beraber Çorum ile ilgili bir defter yayını geciktirmişti. Karşılaştığı onomastik ve toponomastik sorunları çözümlenmekle meşgul iken araya giren kaçınılmaz görevler bitirmesine engel olmuştur. *Bellekten* sütunlarından birinde III. Ahmed hakkında müstakil bir monografisinin basım kararı olduğuna dair kayıt gördüğüm zaman bana bunun III. Mehmed hakkında olduğunu ve İslâm Ansiklopedisi için hazırlarken daha geniş kapsamlı olacağını bildirmişti. Önsöz nedeniyle geciken bu kitap, evrakı arasında bulunup bir an önce araştırmacıların yararına sunulmasını beklemek her Yeniçağ tarihi araştırmacısının hakkıdır. Kanunî Sultan Süleyman devrinin bu büyük araştırmacısı devrin gerek siyasal gerek ekonomik yönlerini başarıyla incelemiş ve Kanuni devrinde önemli etkinlikleri göstermiş kişileri ana kaynaklardan incelerken, devamı sayılan bir dönemi de aynı başarıyla incelediğine şüphemiz bulunmamaktadır. Osmanlı düzenini, kuruluşundan parlak dönemine kadar geçen süreyi yıllarca araştıran hocam, bu düzenin XVII. yüzyılda nasıl bir bunalım içine düştüğünü çağdaş gözlemcilerin yapıtlarına göre incelemiş ve devletin nasıl bir sarsıntı içine girdiğini ve bunu önlemek için harcanan çabaların neler olduğunu⁵ ve bunlar arasında Kâtip Çelebi'nin yerine değin-

⁵ XVII yüzyılda devletin nasıl bir bunalım içine düştüğü ve alınmak istenen önlemler günümüz tarihçiliğinde hızla incelenmektedir. Y. Yücel, *Kitâb-ı Müstetab*, Ankara 1974.

miştir. Merhumun bu mesaisini gördükten sonra gıpta etmemek elden gelmiyor. Bazısı bir makale hacimini çok aşan araştırmaları tarihçilik alanında hak ettiği yeri layıkıyla almıştır. Bir Kanuni Sultan Süleyman maddesi başlı başına ömür tüketen bir çaba sonunda geldiğine kim şüphe edebilir? Aynı başarısını Türk Devrim Tarihi dersleri verirken ve Atatürk inkılâbının uygulanması ve yayılmasındaki çabaları nedeni cesaret sahibi bir insan olduğunu da kanıtlamıştır, ödün vermeyen bir Atatürkçü zihniyetini bilimsel çalışmaları ve gazete makaleleriyle de ortaya koymaktan çekinmemekle örnek bir davranış göstermiştir.

Prof. Tayyib Gökbilgin'in tarihçiliğimize yaptığı olumlu katkıları arasında Venedik Devlet Arşivi'ndeki bir kısım Türk belgelerini yayımlamasının ayrı bir yeri bulunmaktadır. Yüzyılların anılarıyla dolu olan bu belgelikte, günümüz araştırmacılarının merakını çeken görkemli malzeme nedense ihmale uğramış ve hak ettiği derecede bilim dünyasına tanıtılmamıştır. Bunun nedenleri üzerinde tartışma yapmak gereksizdir. Merhum hocam 1958 yılında Türk Tarih Kurumu ile Giorgio Cini vakfı arasında uygulanan bilim adamı değişimi anlaşmasından yararlanıp [*Bulleten* c. XXIII, S. 686] Venediği ziyaret ettiği zaman, ihtisas sahası olan Kanuni Sultan Süleyman dönemi belgelerini ve siyasal tarihimizde olduğu kadar hukuk, ekonomi, diplomasi alanlarında da önemli bir yer tutan ahidname metinleri üzerinde çalışmalarını yoğunlaştırmıştı. Kısa sürdüğü sanılan bu çalışma döneminden sonra elindeki malzemeyi yayına hazırlamış ve bitirmiştir. Böylece uzun zamanın ihmali bir parça olsun unutturmuştur. Hocası L. Fekete tarafından daha önceleri inceleme konusu olan bu belgelerin geçirdiği evreleri Alessio Bombaci anısı üzerine hazırladığımız yazımızda değindiğimiz için tekrar etmiyoruz⁶. Bu yayının ilk kısmı hakkındaki düşüncelerimizi bir tanıtımızda açıklamıştık⁷. 1966 yılında öğretmen iken İtalyan hükümetinin burslarına başvurup incelemelerde bulunmak isteğim zaman sayın hocam gerek İtalyan gerek Türk makamları nezdinde girişimlerde bulunmuş ve bir adet bursun bana tahsisini bir yıl sonra gerçekleştirmişti. Hedefim olan Venedik Devlet Arşivi'nde hocamın yayını diplomatika açısından bana çok yararlı olmuştu. Karşılaştığım

⁶ *Bulleten* XLIV/173 (1980) S. 179-192.

⁷ *Studi Veneziani* XII (1970) s. 665-671.

zorluklarda kendisine yazdığım her mektubu zamanında yanıtlayan hocam, desteğini hiç bir zaman esirgemedi. Onun yaptığı yayın Venedik'te ilgi gördü ve Prof. Pertusi bana tanıtma yazma görevi verdi⁸. Sonradan ikinci kısmı yayınlarken uzun bir giriş hazırlamış ve bir kaç kez Ankara'ya geldiği zaman fikir teatisinde bulunmuştuk. Bu yayın için çok gerekli olacak bir dizini hazırlamağa girişmiştim. Maalesef o sıralarda [1971] vatani görevimin zamanı geldiği için her türlü bilimsel çalışmalarımı yarıda kesmek zorunda kalınca bu iş de ihmale uğramış oldu. Bu isteğime memnun kalan hocamın herhangi kronolojik bir sıra yapmaması yararlanmayı güçleştirdi. Bu yayından sonra araştırmalarını sürdüren hocamın Türk - Venedik ilişkilerini bizim açımızdan ne olduğuna dair makaleleri yayınlandı. Bir tanesinin tercümesini asistanlığımın ilk yıllarında yapmak istemiştim. Vatani görevim buna engel olmakla beraber, 1977 yılında *Il Veltro* dergisinin bir sayısını Türkiye'ye ayırmasını sağladıktan sonra kendisinin izniyle notlar koyup yayınlamakla, kendisine olan borçlarımdan bir tanesini yerine getirmek beni mutlu etti. İstedğim dizini Belgelerin sonraki bir sayısında yayınlama arzumu, derginin yayının aksaması nedeniyle ertelenmiş oldu. Hocam bu yayın hakkında benim kanaatlerimi beklemiş ve tenkit etmemi istemişti. Bir ömür boyu belgelerle uğraşmış ve bilim dünyasında tartışmasız bir yetkili olan hocamla böyle bir ilişkiyi hiç bir zaman istemezdim. Bununla beraber bu belgelerin Venedik Devlet Arşivi'ndeki ilgili kayıtlarla karşılaştırılması ve açıklanması gereken noktaların neler olduğuna dair çalışmalarımı hiç bir zaman ihmal etmedim. 1979 yılında Üniversite tarafından yurt dışı araştırma ve inceleme ile görevlendirildiğim zaman hiç tereddüdsüz gene Venedik Devlet Arşivini ziyareti planladım. Onbir yıllık akademik deneyimden sonra burada yapmak istediğim çalışmalarımı planlarken, Kanuni devrine ait yeni belgeleri de aramağa devam ettim. 1981 yılında toplanması öngörülen Türk Tarih Kongresi için bir bildiri istenince bu konuyu eğildiğimi kendisine ulaştırdığım zaman teşvikten geri durmamış ve uygun bir zamanda bu malzemeyi bir arada işlemeyi tasarlamıştık. Yaşamı sırasında bu çalışmayı bitirmemek içimde buruk bir anı olarak kalacaktır. Bu isteğimi sonuca getirmek ve notlarım arasında bulunan dizini yayınlamak en büyük arzumdur.

⁸ Prof. Pertusi hakkında hazırladığımız yazımızı yayınlama umudundayız.

Bu derlememi onun ölümünden sonra değil, vatani görevimi bitirdikten kısa bir süre sonra hazırlamağa başlamıştım. Bilimsel çalışmalarında yararlı olacak malzemeyi toplarken, tarihçiliğimize yararı dokunmuş değerli kişilerin yapıtlarını bir araya getirmeye niyetlenmiştim. Öğrencilik yıllarımda, öğretmenliğimde ve akademik kariyerimde yararlı olan hocamın tam bir bibliografyasını hazırlamak istemiş ve bu fikrimi kendisine açtığım zaman çok sevinmişti. 1973 tarihinde başlayıp 1976 yılında bitirdiğim derlememi daktilo edip iki nüshasını kendisine surduğum zaman çok mütehassis olmuştu. Sonraki yapıtları ile son şeklini verdiğim bu derleme onu bir kez daha saygı ile anmama vesile olurken Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde sınıf arkadaşı olan sayın Uluğ İğdemir bey ile, ilk hocalarımdan ve benim bu fakülteye asistan olmamı sağlayan Prof. Dr. Bekir Sıtkı Baykal'a en eski dostlarından birini kaybettikleri için başsağlığı dilemekten kendimi alamıyorum.

KİTAP VE MAKALELER

Kullanılan kısaltmalar:

Çev.: Çeviri

Tan.: Tanıtma yazısı

T. D.: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi

T. E. D.: Tarih Enstitüsü Dergisi

T. T. O. K. B.: Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni [şimdiki adı: Turing]

TA: Turkologischer Anzeiger. Turkology Annual

1 9 3 9

- 1 — çev: *Arşiv Meseleleri*, İstanbul 1939, 149 S.
[L. Fekete ve bazı Macar arşivistlerin makalelerinden yapılan çevirilerdir. İlk iki makale başlığı: Türk Arşiv İşleri S. 1-53. Bulgaristan'da Türk Vesikaları S. 52-62].
- 2 — “Macar Devlet Arşivi ve tarihçesi”, *Belleten* III/11-12 (1939) S. 447-475.
- 3 — Çev: Lajos Fekete, “Yeni Türkiye (Atatürk'ün ölümü münasebetiyle)”, *Türk Tarih Arkeologya ve Etnografya Dergisi* IV (1939) S. 1-6

1 9 4 1

- 4 — “II. Racoczi Ferencz ve tevabiine dair yeni vesikalar”, *Belleten* V/20 (1941) S. 577-595 ek lev. CX-CXXXVI
[Başbakanlık Arşivi'ndeki muhtelif tasniflerden alınan belgelere göre. Levhalarda fotokopi ve bazı belgelerin çeviriyazıları bulunmaktadır].
- 5 — Çev: Lajos Fekete “Türk vesikalarının neşri ve bu işin arzettiği meseleler”, *Belleten* V/20 (1941) S. 607-616.
[*Körösi Csoma - Archivum* 1939 ilave nüshadan S. 503-14].

1945

- 6 — “Macaristan’daki Türk hâkimiyeti devrine ait bazı notlar”, *Türkiyat Mecmuası* VII-VIII/cüz 1 (1940-1942) S. 200-211.
- 7 — “Kosova Meydan Muharebesi, Birincisi (791-1389)”, *Aylık Ansiklopedi* II (1945) S. 524-527.
- 8 — “Türk Meşhurları Ansiklopedisi’nin neşri münasebetiyle”, *Akşam* 9 Ağustos 1945.
- 9 — “Arşiv İşlerimiz”, *Akşam* 13 Ekim 1945.

1946

- 10 — “1840’dan 1861’e kadar Cebel-i Lübnan meselesi ve Dürziler”, *Bellelen* X/40 (1946) S. 641-703.

1948

- 11 — “Umumî Türk Tarihi meseleleri”, *Tasvir* 13 Aralık 1946.
- 12 — “Rumeli’nin iskânında ve Türkleşmesinde Yürükler”, *III. Türk Tarih Kongresi. Ankara 15-20 Kasım 1943. Kongreye Sunulan Tebliğler*, Ankara 1948, S. 648-660.
- 13 — “XVII. asır başlarında Erdel hâdiseleri ve Bethlen Gábor’un beyliğe intihabı”, T. D. 1/1 (1949) S. 1-28.

1950

- 14 — “Kanuni Sultan Süleyman’ın Sigetvar’daki türbesi”, *Tarih Dünyası* 4 Haziran 1950.
- 15 — “Osmanlı Tarihinde Türk - Macar yakınlığı”, *Tarih Dünyası* 15.8.1950 ve *aynı dergi* 12 Ekim 1950 sayıları.
- 16 — “İkinci Murat zamanında Edirne”, *Tarih Hazinesi* 2.12.1950 S. 73-75.

1951

- 17 — “XVI. asır başlarında Osmanlı Devleti hizmetindeki Akkoyunlu ümerası”, *Türkiyat Mecmuası* IX (1946-1951) S. 35-46.

1952

- 18 — “Kara Üveys Paşa’nın Budin Beylerbeyliği, 1578-1580” T. D. c. II (1952) S. 17-34.
- 19 — “Türk Tarih Kurumu ve millî tarih ülküsü”, *Bilgi* 58 (Şubat 1957) S. 4-5.
- 20 — “Fatih Kanunnameleri”, *Bilgi* (Temmuz 1952) S. 9 vd.
- 21 — “İsmail Gaspıralı 1851-1914”, *Bilgi* 67 (Kasım 1952) S. 8.
- 22 — *XV-XVI Asırlarda Edirne ve Paşa Livası. Vakıflar Mülkler Mukataalar*, İstanbul 1952, VII-631 S. ek 302 sayfada XXI aded vakfiyye yayını. Fotokopi, çeviri yazı ve matbaa harfleriyle yayını.
- 23 — “XVI asırda mukataa ve iltizam işlerinde kadılık müessesesinin rolü”, *IV. Türk Tarih Kongresi. Ankara 10-14 Kasım 1948. Kongreye Sunulan Tebliğler*, Ankara 1952, S. 433-444.

- 24 — “Les institutions sociales et culturelles de la colonisation et leur action spirituelle dans la Peninsule Balkanique: les zaviyesi, les couvents et le muallimhane, le écoles primaires”, *Actes du XVe Congres International de Sociologie*, İstanbul 1952, S. 255-260.

1953

- 25 — “Vefa kültür muhiti”, *Bilgi* 71 (Mart 1953) S. 10 vd.
 26 — “Rönesans hükümdarı Fatih”, *Bilgi* 73 (Mayıs 1953) S. 9 vd.
 27 — “Yunanistan’da Türk eserleri. Bir seyahatten hâtıralar, intibalar”, *Bilgi* 76 (Ağustos 1953) S. 1-3.
 28 — “Murad I tesisleri ve Bursa İmaretı vakfiyesi”, *Türkiyat Mecmuası* IX (1953) S. 217-227. S. 223-234 arasında fotokopiler.
 [Başbakanlık Arşivi’nde Maliyeden Müdevver Defterler serisinde 162/5 numaralı belgeden].
 29 — tan “Fekete Lajos, Ostrogon Sancağının 1570 yılı vergi tahriri/Az *Ezstergomi szandjak 1570. e ado osszeiraza*, Budapest 1943”, T. D. III (1953) S. 172 vd.
 30 — “Pedro de Urdemalas’ın esir düştüğü deniz harbi”, *Dünya* 1.12.1953.

1954

- 31 — “Bir seyahatten hatıralar ve intibalar. Gümülcine’de mevcut Türk eserleri”, *Bilgi* 81 (Ocak 1954) S. 14.
 32 — “A. A. Adivar’ın Bizans’da Yüksek Mektepler makalesinin özeti” *aynı sayı*, S. 14.
 33 — “Macar Kralı Korvin Mathias’dan Bayezid II’ye gelen mektup”, *Bilgi* 82 (Şubat 1954) S. 1-3.
 34 — “Arşiv işlerimiz”, *Dünya* 16.2.1954.
 35 — “Eski kütüphaneler”, *Bilgi* 84 (Nisan 1954) S. 2 vd.
 36 — “Üniversite kütüphanesi” *Dünya* 1.4.1954.
 37 — “Şark yıldızı”, *Dünya* 13.4.1954.
 38 — “B. M. M. açılmadan önce”, *Dünya* 20.4.1954.
 39 — “Milli tarih”, *Dünya* 27.4.1954.
 40 — “Batı Trakya göçmenleri” *Bilgi* 85 (Mayıs 1954) S. 2 vd.
 41 — “Mütareke döneminde feshedilen partiler”, *Dünya* 11.5.1954.
 42 — “Atatürk Samsun’da”, *Dünya* 19.5.1954.
 43 — “Eski kütüphaneler II”, *Bilgi* 87 (Temmuz 1954) S. 2 vd.

1955

- 44 — “XVI. asır başlarında Kayseri şehri ve livası”, *60. Doğum Yılı Münasebetiyle Zeki Velidi Togan’a Armağan. Symbolae in Honorem Z. V. Togan*, İstanbul 1950-1955, S. 93-108.
 45 — “XVI asır ortalarında Osmanlı Devletinin Tuna havzası ve Akdeniz siyasetleri, bunlar arasında alaka ve irtibat, muhtelif vecheleri”, *Ankara*

Üniversitesi Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Dergisi XIII/4 (Aralık 1955) S. 63-67.

- 46 — “Vámberý (1832-1873)’nin Türklüğe bağlılığı”, *Türk Yurdu* sayı 246 (1955) S. 25-27.
- 47 — “Fatih ve Balkanlar”, T. T. O. K. B. 160 (Mayıs 1955) S. 10 vd.
- 48 — “Rüstem Paşa ve hakkındaki ithamlar” T. D VIII/11-12 (1955) S. 11-50. [S. 32-50 arasında Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi’nden alınma yedi adet belgenin çeviri yazısı bulunmaktadır].

1 9 5 6

- 49 — “Ertuğrul Gazi ihtifali ve Söğüt”, *Vatan* 8. Ekim. 1956.
- 50 — “Profesörlerimiz konuşuyor: Prof. M. Tayyib Gökbilgin. Konuşan Neriman M. Öztürkmén”, *Yeni İstanbul* 29. Mart. 1956.
- 51 — “Türkiye Muallimler Birliği hakkında bir rapor”, *Bilgi* 106 (Ocak 1956) S. 12 vd.
- 52 — “Kanunî Sultan Süleyman devri başlarında Rumeli Eyaleti, Livaları, Şehir ve Kasabaları” *Bulleten* XX/78 (1956) S. 247-285. Fransızcası: “Eyalet de Roumili ses livas, ses villes, leurs revenuz et leurs propriétoires, au débat du régne de Soliman le Magnifique”, S. 285-294. ek. 12 levha [Sırpça çevirisi n. 143].
- 53 — “Ondokuzuncu yüzyılın sonuna kadar Türkiye’de garplılaşma hareketlerinin mana ve değerleri”, *IV Eđitim Kongresi Raporları*, İstanbul 1956, S. 33-36.

1 9 5 7

- 54 — *Rumelide Yürükler, Tatarlar ve Evlâd-ı Fâtihan*, İstanbul 1957, XII-342 S. ek 6 harita. Yürüklerin XVI ve XVII. asırlarda Rumeli’ye dağılışı ve Kocacık yürüklerinin buldukları bölge ve köyleri gösteren haritalar.
- 55 — “Kaybettiğimiz değerler: Efdaleddin Tekiner”, *Cumhuriyet* 16.8.1957. Bu makale aynen: T. T. O. K. B 189 (Ekim 1957) S. 3 vd. Bu yazı ile birlikte řu kitap içinde E. Tekiner için yapılan yayımlar: *Üstad Efdaleddin Tekiner*, İstanbul 1958, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Neşriyatı, S. 3-7.
- 56 — “Plevne kahramanı ve Macarlar”, *Bilgi* 123 (Haziran 1957) S. 4, 17.
- 57 — “Turizm hizmetinde tarih”, *Cumhuriyet* 29. Ağustos. 1957. Bu makale aynen: T. T. O. K. B 189 (Ekim 1947) S. 3 vd.
- 58 — “Kâtip Çelebi”, *Cumhuriyet* 25 Temmuz 1957.
- 59 — “Kâtip Çelebinin kronolojik eseri: Takvimüttevarih”, *Katip Çelebi Hayatı ve Eserleri Hakkında İncelemeler*, Ankara 1957, S. 101-119.
- 60 — “XVII. Asırda Osmanlı Devletinde ıslahat ihtiyacı ve temayülleri ve Katip Çelebi”, *aynı eser* S. 197-218.
- 61 — “Arz ve raporlarına göre İbrahim Paşa’nın İrakeyn Seferindeki ilk tedbirleri ve fütuhâtı” *Bulleten* XXI/83 (1957) S. 449-482. ek 40 levha. [Başbakanlık Arşivi ve Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi’nden alınma 10 belgenin çeviriyazısı S. 465-482].

- 62 — “Sokullu Mehmed Paşa'nın bir talimatı ve 1572 tarihinde Bosna ile alakadar birkaç vesika”, *Prilozi VI-VII* (1956-1957) basımı 1958, S. 159-162 türkçe metin. S. 162-165 H. Hadzıbegic tarafından yapılan sırpça çeviri, S. 166-174 belgelerin faksimilesi, matbaa harfleriyle yayını ve sırpça çevirisi. S. 174: Rêsume, “Une lettre de directive de Sokullu Mehmed Paşa et quelques documents relatifs à la Bosnie”.

1958

- 63 — “Korvin Mathias (Mátyás)'ın Bayezid II'e mektupları, tercümelere ve 1503 (909) Osmanlı - Macar muahedesinin türkçe metni”, *Belâten XXII/87* (1958) S. 369-381. Fransızcası: S. 382-390: “La traduction des lettres de Korvin Mathias à Bayezid II et le texte turc du traité hungaro - ottomane de 1503 (909)”. Ek: XI levha.
[Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi'ndeki E. 6630, 6633/2, 6633 numaralı belgelerin yayımıdır].
- 64 — “Tarihimizde Edirne'nin mevkii ve tarihçileri”, *Üniversite Haftası Edirne Konferansları*, İstanbul 1958, S. 38-63.
- 65 — “İstanbul'un fethi ve Fatih”, *Vatan* 29 Mayıs 1958.
- 66 — “Boğazkesen Hisarı”, *Vatan* 6 Haziran 1958.
- 67 — “39 uncu yıldönümü günlerinde Amasya Kararları”, *Vatan* 11 Haziran 1958.
- 68 — “İnönü şehitleri ihtifali 1921”, *Vatan* 15 Haziran 1958, devamı aynı gazete 21 Haziran 1958.
- 69 — “Kıbrıs davamız ve ötekiler”, *Vatan* 28 Haziran 1958.
- 70 — “Tarihin hükmü”, *Vatan* 13 Temmuz 1958.
- 71 — “Felsefe ve tarih”, *Vatan* 11 Ağustos 1958.

1959

- 72 — “Tabutu Türk Bayrağına sarılı olarak Campo Verano'ya gömülen vatanperver, monsenyör M. Ali Mulla ve gerçekleşmeyen fikirleri”, *Vatan* 18 Mart 1959.
[Bu yazı'nın, *Oriente Moderno* dergisinde italyanca bir özeti yayımlanmıştır: c. XXXIX (1950) S. 245-246].
- 73 — “Atatürk ve devrimler” *Vatan* 10 Kasım 1959, aynen *Vatan 1960 yılılığı* S. 449-452.
- 74 — “Siyasal Bilgiler Fakültesi”, *Vatan* 4 Aralık 1959.
- 75 — *Milli Mücadele başlarken. Mondros Mütarekesinden Türkiye Büyük Millet Meclisinin Açılışına Kadar* c. 1. *Mondros Mütarekesinden Sivas Kongresine kadar*, Ankara 1959, S. VIII-195 [c. 2 için bk. 106].

1960

- 76 — “Meclisi Vükelâ mazbatalarına göre 1919 senesinde ecnebi işgalleri ve talepleri karşısında İstanbul Hükümeti”, *V. Türk Tarih Kongresi 12-17 Nisan 1956. Kongreye Sunulan Tebliğler*, Ankara 1960, S. 707-722,

- 77 — “İtalya Kütüphanelerindeki bazı islami yazmalar”, *İslam Tetkikleri Enstitüsü Dergisi* c. II/cüz 2-4 (1958) basımı 1960.
S. 193-200.
- 78 — “X. Milletlerarası Dinler Tarihi Kongresi”, *aynı dergi* S. 189-192.
- 79 — “Ebussuud fetvalarında ve XVI. asır şer’iyye sicillâtında isbat ve şahadet”, *İslam Tetkikleri Enstitüsü Dergisi* c. III/cüz 1-2 (1959-1960) S. 117-132.
- 80 — Önsöz, şu kitaba: Hamdi Kreşevlakoviç, *Çengiş Beyleri. Osmanlı Devrinde Bosna - Hersek feodalizmi hakkında bir etüd. Hırvatçadan terceme eden ve biyografileri derleyen İsmail Eren*, İstanbul 1960, S. 8-16.
- 81 — “Ahlak ve siyaset”, *Vatan* 22 Nisan 1960.
- 82 — “Macaristan’daki Türk hâtıraları”, *Vatan*. Bu yazı aynen T. T. O. K. B 221-222 (Haziran - Temmuz 1960) S. 3-5.
- 83 — “Macaristandaki sanat eserlerimiz”, *Vatan* 16 Mayıs 1960.
- 84 — “Tarihte Türk - Macar yakınlığı”, *Vatan* 20 Mayıs 1960.
- 85 — “Zihniyet inkılabı”, *Vatan* 16 Eylül 1960.
- 86 — “Türkiye’de Cumhuriyet ve milfi hâkimiyet”, *Vatan* 29 Ekim 1960.

1961

- 87 — “Serviler”, *Vatan* 8 Ekim 1961.
- 88 — “Millî kader”, *Vatan* 13 Ekim 1961.
- 89 — “VI. Türk Tarih Kongresi”, *Vatan* 30 Ekim 1961.
- 90 — “Ölümsüz Ata”, *Vatan* 10 Kasım 1961.
- 91 — “Devlet adamı”, *Vatan* 17 Kasım 1961.
- 92 — “Mustafa Kemal’in arkadaşlarından biri daha öldü. Behiç Erkin”, *Vatan* 24 Kasım 1961.
- 93 — çev: Lajos Fekete, “Macaristanda Türklerin mülk sistemi” T. D XII/16 (1961) S. 25-42.
[aslı “Török Birtokrendszer a hodolt Magyarországon”, *Ertegezeteget, A Történe titumományok Körébol*, XXV Budapest 1940. Notsuz bir yayını: “Il sistema dei possedimenti nell’Ungheria sottomessa ai Turchi”, *Annali* n. s I (1940) S. 103-116].

1962

- 94 — “Anıtlarımız”, *Vatan* 4 Ocak 1962.
- 95 — “Edirne’nin 600. üçüncü yıldönümü ve Edirne Üniversitesi”, *İkdam* 22 Mart 1962.
- 96 — “Kültürel dış münasebetler ve bunun için gerekli çalışmalar”, *İkdam* Mart 1962.
- 97 — “Şura’da yeni üniversiteler meselesi”, *İkdam*.
- 98 — “Şura’da öğretmen davası ve halk eğitimi meselesi”, *İkdam*.
- 99 — “XVI. yüzyıl başlarında Trabzon Livası ve Doğu Karadeniz bölgesi”, *Bellekten* XXVI/102 (1962) S. 293-337.

[Başbakanlık Arşivi'ndeki 52, 53, 288, 387 sayılı Tapu - Tahrir defterleri verilerine göre. Yunanca'ya çevirisi n. 203].

- 100 — "XIX. asır sonlarında Türk - Macar münasebetleri ve yakınlığı", *Németh Armağanı*, Ankara 1962, Türk Dil Kurumu Yayınları-Sayı 191, S. 171-182.

1964

- 101 — "İki Bulgar tarihçisinin iddiaları ile ilgili mülahazalar", T. D XIV/19 (1964) S. 15-40.
[Burmov ve Vera P. Mutaşçieva'nın marxist tarih görüşlerinde kendi yaptığını tahriflerine yanıtıdır].
- 102 — "Venedik Devlet Arşivindeki vesikalar külliyatında Kanunî Sultan Süleyman devri belgeleri", *Belgeler I/2* (1964) S. 119-120.
[Adı geçen arşivdeki Türkçe belgeler koleksiyonlarında bulunanlardan bir kısmının, bir özet (regesta) ve arap harfleri ile yayını. İkinci kısım n. 168].
- 103 — "Le preveu et témoignage dans la jurisprudence de Fetva d'Ebussuud et quelques exemples sur l'application dans le tribunaux ottomane du XVIe siècle", *Recueil de la Société Jean Bodin XVIII* (1964) S. 205-209.
- 104-105 — "Kurucu ve teşkilatçı büyük Türk hükümdarı Fatih Sultan Mehmed", *Fethin 511. Yıldönümü Konferansları*, İstanbul 1964, S. 29-35. İngilizcesi: "The great turkish ruler Sultan Mehmed the Conqueror as a builder and an organizer", *Lectures Delivered on the 511th Anniversary of the Conquest of Istanbul*, İstanbul 1964, S. 25-31.

Bu kitaplar İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü yayınıdır.

1965

- 106 — *Milli Mücadele Başlarken c. 2. Sivas Kongresinden Türkiye Büyük Meclisinin açılışına kadar. 4 Eylül 1919-23 Nisan 1920*, Ankara 1965, VIII-440 S.
[Türkiye İş Bankası yayınıdır. 1. cilt n. 75 dir.]
- 107 — "Kıbrıs'ın düşündürdükleri", *Kemalizm IV/65* (1965) S. 8 vd.
- 108 — "İstanbul'un fethinin bugün taşıdığı anlam ve önemi", *Türk Yurdu IV/6* (1965) S. 17-20.
- 109 — "15 ve 16 asırlarda Eyâlet-i Rûm", *Vakıflar Dergisi VI* (1965) S. 51-61.
- 110 — "Edirne hakkında yazılmış tarihler ve Enis-ül Müsâmirin", *Edirne. Edirne'nin 600. Fetih Yıldönümü Armağan Kitabı*, Ankara 1965, S. 77-117.
- 111 — "XV. asrın birinci yarısında II. Murad devrinde hristiyan birliği ve Osmanlı - Macar mücadeleleri esnasında Edirne", *aynı eser* S. 119-135.
- 112 — "Edirne şehrinin kurucuları", *aynı eser* S. 161-178.

1966

- 113 — "Kanunî Süleyman'ın 1566 Szigetvar Seferi sebepleri ve hazırlıkları", T. D XVI/21 (1966) S. 1-14.
- 114 — "Nagy Szoban 1566. Szigetvar elleni Hadjârâtanak elömenzei", *Dunantuli Tudománjos Syüjteméni* 66 (1966) [görülmedi]
- 115 — "XV-XX yüzyıllarda Merkezî ve Güney - Doğu Avrupada köylü hareketleri konusu hakkında", *Bellelen XXX/117* (1966) S. 91-97. Fransızca

çevirisi: "Intervention concernant le rapport: Mouvements paysan dans le centre et le Sud - est de l'Europe, du XVe au XXe siècle", par S. Pasco et ses collaborateurs *aynu sayı* S. 99-102.

- 116 — "Atatürk ilkeleri", *Kemalizm* IV/47 (1966) S. 2. vd.
 117 — "Anma törenleri", *Ulus* 16 Aralık 1966 [Kanuni S. Süleyman ve Zigetvar hk.].
 118 — "Büyük İmparatorlukları' konu yapan kongre", *Ulus* 24 Aralık 1966 [Société Jean Bodin tarafından düzenlenen toplantı hk.].

1 9 6 7

- 119 — "Edirne Üniversitesi için gereklidir", *Ulus* 4 Ocak 1967.
 120 — "Orta Doğu ve Batı", *Ulus* 11 Ocak 1967 [B. Lewis'in kitabı hk.].
 121 — "Fatih'in yaptığı toprak reformu", *Ulus* 18 Ocak 1967.
 122 — "Öğretmen, görevi ve kaderi", *Ulus* 31 Ocak 1967.
 123 — "Bölgesel tarih ve arkeoloji dernekleri", *Ulus* 9 Şubat 1967.
 124 — "Üniversite öğrenci örgütleri ve sorunları", *Ulus* 18 Şubat 1967.
 125 — "Tarihî anıtlarımız ve Yüksek Kurul", *Ulus* 25 Şubat 1967.
 126 — "Halkçı ve hoşgörür Arslan Paşa", *Ulus* 4 Mart 1967.
 127 — "Tarihî gelişmemizde temel haklar", *Ulus* 13 Mart 1967.
 128 — "Profesörlerin aşırı alınganlıkları", *Ulus* 28 Mart 1967.
 129 — "Sol fikirlerin fazileti", *Ulus* 4 Nisan 1967.
 130 — "Ahlak ve siyaset ilkeleri", *Ulus* 13 Nisan 1967.
 131 — "Tarihimizde toprak sorunları ve kanunları", *Ulus* 2 Mayıs 1967.
 132 — "Tarihte ve bugün anayasamız", *Ulus* 5 Mayıs 1967.
 133 — "Toprak reformu'nun tarihi temelleri", *Ulus* 21 Mayıs 1967.
 134 — "Tarihte Türk - Macar yakınlığı", *Ulus* 29 Mayıs 1967.
 135 — "Yakın tarihimizde Ortadoğu", *Ulus* 13 Haziran 1967.
 136 — "Son kaybettiğimiz tarihçi değerler", *Ulus* 12 Ekim 1967 [H. Scheel ve Hamit Ongunsu hk.].
 137 — "Rakoçi ve Mikes Kelemen", *Ulus* 10 Ekim 1967.
 138 — "Millî Mücadele ve devrimciliğimizin tarihi", *Ulus* 18 Ekim 1967.
 139 — "Atatürk'ü anlamak", *Ulus* 28 Ekim 1967.
 140 — "Devrimci Atatürk", *Ulus* 10 Kasım 1967.
 141 — "Üniversiteler sorunu", *Ulus* 24 Kasım 1967.
 142 — "Kıbrıs'ın düşündürdükleri", *Ulus* 16 Aralık 1967.
 143 — "Ajalet Rumelija. Popis sandzaka 1 gradova na pocatku cladavine Sulejmana Velicanstvenog", *Prilozi* 16-17 (1966-67) S. 307-342.
 [aslı Belleten 78 (1956). No: 52'deki makalenin Hazım Şabanoviç tarafından yapılan çevirisidir].

- 144 — “XV-XVI. yüzyıllarda Eyalet-i Rum”, *VI. Türk Tarih Kongresi Ankara 20-28 Ekim 1961, Kongreye Sunulan Bildiriler*, Ankara 1967 S. 358 vd.
- 145 — “Kânuni Sultan Süleyman’ın timar ve zeamet tevcihi ile ilgili fermanlar”, T. D XVII/22 (1967) basım 1968, S. 35-48.
[Paris’deki Bibliothèque National’de bulunan codex içindeki kayıtların yayını].
- 146 — “Tanzimat hareketlerinin Osmanlı müesseseleri ve teşkilâtına etkileri”, *Bulleten XXXI/121* (1967) S. 93-111.

1968

- 147 — “Bursa’da kuruluş devrinin ilim müesseseleri, ilim adamları ve Bursa tarihçileri hakkında”, *Necati Lügal Armağanı*, Ankara 1968, S. 261-273.
- 148 — “XVI. asırda Karaman Eyaleti ve Lârende. Karaman vakıf ve müesseseleri”, *Vakıflar Dergisi VII* (1968) S. 29-38.
- 149 — “Devrimci Atatürk”, *Kemalizm 73* (Ağustos 1968) S. 10.

1969

- 150 — “Un aperçu général sur l’histoire des institutions de l’Empire Ottomane au XVIe siècle”, *Turcica I* (1969) S. 247-260.

1970

- 151 — “Osmanlı İmparatorluğu sorunu ve kongreler”, *Cumhuriyet* 19.8.1970.
- 152 — “Osmanlıların ilk yılları ve doğru olmayan görüşleri”, *Cumhuriyet* 20.8.1970.
[S. Vryonis Jr. görüşlerinin tenkidi].
- 153 — “Dış Türkler ve gerçekler”, *Milliyet* 3.9.1970.
- 154 — “Osmanlılar ve Filistin”, *Milliyet* 23.9.1970.
- 155 — “Cumhuriyet 47 yaşında”, *Milliyet* 29.10.1970.
- 156 — “Bilimde dış ilişkilerimiz”, *Milliyet* 16.12.1970.
- 157 — “L’ètendue du pouvoir de Soliman le Magnifique au XVIe siècle”, *Recueil de la Société Jean Boudin pour l’Histoire Comparative des Institutions XX* (1970) La Monacratie.
- 158 — “L’expédition Ottomane contre Astrakhan en 1565”, *Cahier du Monde Russe et Soviétique XI/I* (1970).
- 159 — “Kanunî Sultan Süleyman’ın Macaristan ve Avrupa siyasetinin sebeb ve âmilleri”, *Kanuni Armağanı. Kanuni Sultan Süleyman’ın 400. ölüm Yıldönümü Anna Kitabı*. Ankara 1970, S. 5-39.
- 160 — “Yeni belgelerin ışığı altında Kanunî Sultan Süleyman devrinde Osmanlı-Venedik münasebetleri”, *aynı cilt* S. 171-186.
[çevirisi için bk. no. 201].

1971

- 161 — “Lehistan Tatarları hakkında bir risâle ‘Risâle-i Tatar-ı Leh’”, T. E. D 2 (1971) S. 121-130 XXIII levha
[Özel elde bulunan bir yazmanın tanıtımı].

- 162 — çev: Tudor Matesku' Karaharman. Dobruca'nın kaybolmuş bir köyü", *aynı dergi ve sayı* S. 288-296. [Makale aslı S. 297-343 ek harita].
- 163 — "Müesseseler tarihimizin kaynaklarından. 1579 senesinin Rumeli Sadaret Sicillerinden bâzı önemli kayıtlar", T. D 25 (1971) S. 79-88.
- 164 — "Devlet adamları vasıfları ve tarihimizde bazı bilgin devlet adamları", *İslâm Tetkikleri Enstitüsü Dergisi*, IV/3-4 (1971) S. 18-28.
- 165 — "İtalya kütüphanelerindeki bazı islâmî ve türkçe yazmalar", *aynı dergi* S. 34-52.
[Venedik ve Vatikan'daki yazmalar hk.].
- 166 — tan: Kaldy - Nagy Gyula, 'Haracz - Szadok rejak Törük vilag. Haraç toplayanlar ve reaya, Budapeşte 1970. *aynı dergi* S. 93-97.
- 167 — "Kâtip Çelebi, interprète et rénovateur des traditions religieuses au XVIIe siècle", *Turcica* III (1971) S. 71-79.
- 168 — "Venedik Devlet Arşivindeki türkçe belgeler koleksiyonu ve bizimle ilgili diğer belgeler", *Belgeler V-VIII* (1968-1971) S. 1-151.
[Adı geçen arşivdeki belgelerden başka Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi'ndeki belgeler ile, Paris'deki Bibliothèque National'de bulunan codex'deki Kanunî devri belgeleri yayını. Birinci kısım, no. 102].
- 169 — "La conception de Nicolas Iorga sur l'Empire Ottomane", *Bulletin Association Internationale d'Études au Sud - Est Européen*, IX/1 (1971).
- 170 — "İstanbul Üniversitesi", *Milliyet* 20 Şubat 1971.
- 1 9 7 2**
- 171 — "Türk toplumunda bir kültür devrimi olarak devrimcilik", *Atatürk Önderliğinde Kültür Devrimi Semineri 9-11 Kasım 1967*, Ankara 1972, S. 7-12.
- 172 — çev: Kreskai Miklos, 'Yurd kurma hakkında' *Türkiyat Mecmuası XVII* (1972) S. 13-20.
- 1 9 7 3**
- 173 — "Venedik Doju ve Leh Kralına verilen bir kısım ahitnamelerin şekil ve muhteva bakımından taşıdıkları önem ve tarihî gerçekler", *VII. Türk Tarih Kongresi, Ankara 25-29 Eylül, 1970, Kongreye Sunulan Bildiriler. c. 2* Ankara 1973. S. 473-483.
[Venedik Devlet Arşivi'ndeki belgelere göre].
- 174 — "1919'da Anadolu'da yabancı işgal ve tahriklerinin doğurduğu problemler", *aynı cilt* S. 836-842.
- 175 — "İtalya kütüphanelerinde bazı islâmî ve türkçe yazmalar", *İslâm Tetkikleri Enstitüsü Dergisi* V/I-4 (1973) S. 113-164.
Zeki Velidî Togan'ın anısına adanan bu derginin önsözünde merhumun bilimsel yaşamına dair bir yazı S. 1 vd.
- 176 — "L'Empire Ottomane. Formation, évolution, diparition", *Recueils de la Société Jean Bodin. Pour l'histoire comparative des institutions XXXI* (1973) S. 555-564.

- 177 — "Atatürk ve İnkılapları", *Cumhuriyetin 50. Yılına Armağan, Edebiyat Fakültesi*, İstanbul 1973, S. 23-34.
- 178 — "Documents on Ottoman - Wallachian relations during the reign of Michael the Brave", *EEQ* 7.3.1973 S. 331-341.
[görülmedi; TA I S. 419 n. 829].

1974

- 179 — "Tarihin akışı içinde 23 Nisan", *Milliyet* 23 Nisan 1974
- 180 — "Molla Gürâni ve padişaha sunduğu yazılar", *The Muslim East Studies in Honour of Julius Germanus*, Budapest 1974, S. 75-83.
- 181 — "Söğüt Ertuğrul Gazi türbesi", *T. E. D* 4-5 (1973-74) S. 79-90.
- 182 — "Tarihde Türk - Leh münasebetleri", *Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Dergisi* 2-3 (1973-1974) S. 498-500.

1975

- 183 — "Un registre de dépenses de Bâyezid II durant la campagne de Lépante de 1499", *Turcica V* (1975) S. 80-93.
- 184 — "Türk idaresinde Budin", *Atatürk Konferansları V (1971-1972)*, Ankara 1975, S. 163-178.
- 185 — "Taşköprü - zâde ve ilmi görüşleri I", *İslâm Tetkikleri Enstitüsü Dergisi VI/I-2* (1975) S. 127-138.
- 186 — "La politique Ottoman devant la Réforme", *XIV International Congress of Historical Sciences*, San Fransisco 1975, teksir halinde 20 sayfa.

1976

- 187 — "Kanunî Sultan Süleyman devri müesseseleri ve teşkilâtına ışık tutan Bursa şer'iyeye sicillerinden örnekler", *İsmail Hakkı Uzunçarşılı Armağanı*, Ankara 1976, S. 91-112.
[Bursa sicillerinden alınma 15 belgenin özeti ve arap harfli yayını. Devamı n. 194 daki kitabın sonundadır].
- 188 — "Türk - Macar ilişkileri ve Prens Rakoczi", *Milliyet* 31.5.1976.
- 189 — "Napoli Kralı tarafından II. Bayezid ve Ahmed Paşa (Gedik) ya gönderilen mektupların türkçe suretleri ve ilgili iki mektup", *Prilozi* 22-23 (1972-1973) basımı 1976 S. 33-60.
- 190 — "Ziya Gökalp'e göre halkçılık, milliyetçilik, türkçülük", *İslâm Tetkikleri Enstitüsü Dergisi* 6/3-4 (1976) S. 197-211.
- 191 — "Hatvan kadılığının iki sicili", *Hungaro - Turcica. Studies in Honour of Julius Németh*, Budapeşte 1976, S. 315-319.
- 192 — "Rákoczi Ferenc II ve Osmanlı Devleti himayesinde Macar mültecileri", *Türk - Macar Kültür Münasebetleri Işığında II. Rakoczi Ferenc ve Macar Mültecileri Sempozyumu (31 Mayıs-3 Haziran 1976) İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi*, İstanbul 1976, S. 1-17.
- 193 — "Thökoly İmre ve Osmanlı - Avusturya ilişkilerindeki rolü. Birinci bölüm", *aynı eser* S. 180-210.

(Düzenleyicisi olduğu bu bilimsel toplantının açış konuşması: "Discours d'inauguration du president du comité exécutif, professeur M. T. Gök-bilgin" S. XI-XIII.

"Tertip komitesi başkanı Profesör M. Tayyib Gökbilgin'in konuşması", S. XV-XVI.)

1 9 7 7

194 — *Osmanlı Müesseseleri Teşkilâtı ve Medeniyeti Tarihine Genel Bakış*, İstanbul 1977, VIII-194 S.

[I. Osman'dan başlayarak Kanuni Sultan Süleyman dönemine kadar ki evreler incelenmiştir. S. 159-182 arasında Bursa Şeri'yye Sicillerinden alınma belgelerin özeti ve arap harfli yayını (Belge n. 16-32), No. 187 deki yayının devamıdır].

195 — "Székeshérvár 1543", *SzÉ* [görülmedi TA 5 n. 702].

1 9 7 8

196 — "Prof. M. Tayyip Okiç ve Bosna - Hersek Tarihi, Bosna Eyaleti", *Prof. M. Tayyip Okiç Armağanı*, Ankara 1978, S. XXXVII-XLVII. Atatürk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Yayınıdır.

197 — "Le structure des relation turco - roumaines et des raisons de certains hüküms, ferman, berat et des ordres des sultans adressés aux princes de la Moldavie et de la Valachie aux XVIe et XVIIe siècles", *Bulleten XLII/168* (Ekim 1978) S. 761-773.

1 9 7 9

198 — "Kanuni Sultan Süleyman Devrine âit Bosna ve Hersek ile ilgili Venedik Arşivindeki türkçe belgeler hakkında", T. D 32 (1979) Ord. Prof. İ. Hakkı Uzunçarşılı Hâtıra Sayısı, S. 319-330.

199 — "Ayn-ı Ali Risalesi ve Osmanlı İmparatorluğu teşkilât ve müesseselerinin aydınlatılmasındaki önemi", *Ayn-ı Ali Efendi, Kavânin-i Âl-i Osman der hülasa-i mezâmin-i defter-i divân*, 1280 tarihli yayının İstanbulda 1979'da yapılan tıpkıbasımına önsöz, S. 3-40.

200 — *Osmanlı İmparatorluğu Medeniyet Tarihi Çerçevesinde Osmanlı Paleografya ve Diplomatik İlmî*, İstanbul 1979, XII-193 S.

201 — "Le relazioni veneto - turche nell'età di Solimano il Magnifico", *Il Veltro XXIII/2-4* (1979), İtalya ile Türkiye ilişkilerine ayrılan özel sayıdır, S. 277-290. [aslı no. 160'daki makalenin notlu yayımıdır].

202 — çev. : L. Fekete, "XVI. yüzyılda taşralı bir Türk efendi evi", *Bulleten XLIII/170* (Nisan 1979) S. 457-480.

1 9 8 0

203 — 'Ο λιβάς τῆς Τραπεζοῦντας καὶ τὸ τμημάτης Ἀνατολικῆς Μαῦρας Θαλάσσης στὶς ἀρχές τοῦ ἰσοῦ αἰωνά"
Δελτίον Κέντρου Μικρασιατικῶν Σπουδῶν, II (1980) S. 121-182. [Εὐαγγέλια Μπάλτα tarafından yapılan çeviri ve notlar ilâvesi bulunmaktadır. Aslı, 99].

204 — *İÜEF Sosyoloji Dergisi*'nde "Budün'de Türk İdaresi" hakkında bir araştırması baskıdadır.

ANSİKLOPEDİ MADDELERİ

1 — İslâm Ansiklopedisi, İslâm Âlemi Tarih, Coğrafya, Etnografya, ve Biyografya Lugati.

c. 1

Ali Paşa. Hadım (?-1557) S. 332a-333a.

Ali Paşa, Semiz (Semin, Kalın) S. 341a-342a.

Âmedci S. 396n-397b.

Arifi Paşa. Ahmed 1830-1895 S. 568a-570a.

Arpalık, S. 592b-595b.

c. 2

Bâbüâli S. 174a-177b.

Basra ek

Başmak S. 332b-333a

Başmaklık S. 333a-334a

Boğaziçi. Tarihte Boğaziçi S. 671-692b

c. 3

Câfer Çelebi (?-1515) S. 8a-10b

Cân bâzân S. 21a-22a.

Celâl - zâde S. 61b-64b

Cevad Paşa. Ahmed (1851-1900) S. 111b-113a

Çiğala - zâde, Sinan (Yusuf Sinan) Paşa 1547?-1605, S. 161a-164b

Çaldıran Muharebesi S. 329a-331b

Çırağan Sarayı S. 390a-393a

Çingeneler S. 420a-426b

Dilâver Paşa ?-1622 S. 587b-588b

Dürziler. 1833-1840'da, s. 672a-680a

c. 4

Edirne S. 107a-127a

Eğri (Eğre, Eger, Erlau) S. 196a-198b

Erdel, Erdil, Erdelistan (A. Decci ile beraber) S. 293a-300a

c. 5/1

Hasan Paşa, Sokolluzâde, (?-1602) S. 325a-329a

Hurrem Sultan (Hurrem - Şah Hatun, Haseki Hurrem Sultan) 1504?-1559, 593-590

Hüseyin (Son Cezayir Dayısı ve Beylerbeyisi 1818-1830) G. Yver'e ek S. 642a-643a

c. 5/2

İbrahim (Osmanlı Sultanı 1615-1648) S. 880a-885b

İbrahim Han (Ağa, Bey Paşa: 1595-1622?) S. 894b-896a

İbrahim Paşa, Pargalı, Frenk, Makbul, 1493?-1536, S. 908a-914b

İstanbul:

Osmanlı Türklerinin Muhasarası S. 1180-1185b
İstanbul'un Fethi S. 1185b-1199b

c. 6

Konsolos S. 836b-840b
Korkut. Abu'l Hayr Muhammed Korkud 1470-1513, S. 855b-860b
Köprülüler S. 892a-908a
Kütahya (Tarih kısmı) S. 1119a-1126a.

c. 7

Lutfi Paşa. Lutfi b. Abd al Mu'in Abd al Hayız 1488-1563, S. 96b-101a
Mehmed III. 1566-1603 S. 535-547a
Mehmed Paşa. Sokullu, Tavil 1505-1579 S. 595b-605b

c. 8

Midhat Paşa 1822-1884 S. 270a-282a
Mihal Oğulları (Mihal Bey, Köse Mihal ve Gâzi Mihâl Oğulları) S. 285a-292b
Müdür S. 784b-786a
Müeyyed - zâde 1456-1516 S. 786b-790b
Müneccim - Başı 1631-1702, Derviş Ahmed Dede b. Lutfullah S. 801a-806a
Müşir S. 843a-847a
Müteferrika S. 853b-856b

c. 9

Nâhiye S. 37b-39b
Nasûh Paşa (?-1614) S. 121a-127a
Navarin S. 127a-135a
Nişancı S. 299a-302b
Nizâm-ı Cedîd S. 309a-318a
Orhan (Orhan Bey, Gâzî, 1281-1362) S. 399b-408a
Oruç Reis, 1474-1418 S. 419a-425b
Osman I (Osman Gâzî, Osman Bey, 1258-1326) S. 431b-443b

c. 10

Sancak-ı Şerif S. 189a-191b
Saray (Serây, Sera) S. 205a-206a
Savcı [Bazı Osmanlı şehzadesi hk.]
1 — Savcı Bey, Saru - yatı, Sarı - Batı, Saru Balı, Saru - Tay, Saru - Bey
2 — Osman Gazi'nin diğer bir oğlu
3 — I. Murad'ın oğlu, 1364-1385 S. 250a-253a
Sekbân (Segban, Segmen, Seymen) 325a-327a
Selânik S. 337a-349a
Sipâhî S. 689a-694b
Solak S. 746b-748a

c. 11

Süleyman I. 1494-1566. Kanunî Sultan Süleyman. Muhteşem S. 99b-155b
Süleyman Çelebi. Emir Süleyman Çelebi. 1377?-1410 S. 179a-182a
Tırhala ek

c. 12/1

Tokat S. 400a-412b

c. 13

Ulema 23a-26a

2 — The Encyclopaedia of Islam [İngilizce yayını esas aldık].

Amedji, c. 1 433ab

Beylik (Beglik) c. 1 1191a

Dawud Pasha, Kodja, Darwish c. 2 184 ab

Dede Aghac c. 2 200a

Djanbazan c. 2 443 ab

Duruz c. 2 636a-637b

Edirne c. 2 683a-686b

Erdel c. 2 703a-705a

Hekim - Bashı c. 3 339a-340b

İbrahim [Osmanlı Sultanı] c. 3 983 ab

İbrahim Pasha 1493?-1536 c. 3 998a-999a

3 — Küçük Türk-İslâm Ansiklopedisi Türk-İslâm Âlemi Tarih, Coğrafya, Etnografya ve Biyografya Lugati

Ali Paşa (Hadım) ?-1557 c. 1 93 a-94a

Amedci cüz c. 2 108 b.

Arifi Paşa., 2 168b-169b.

Arpalık c. 2 173b-174b.

[Yayını ağır giden bu ansiklopedi için madde hazırlamış olabilir veya esas metinden alınanların kısaltması yapılma olasılığı bulunmaktadır].

4 — Büyük Lügat ve Ansiklopedi, Meydan - Larousse

c. 3

Deli Hüseyin Paşa S. 483 a

Dersim İsyanları S. 583-4

Dirlik S. 736-7

Dobruca S. 779

Dünya Savaşları 1 ve 2 (Türkiye) S. 941-960

c. 4

Edirne (Tarih) S. 67-71

Emeviler (Tarih) S. 221-224

Ermeniler (Türkiye) S. 331-333

Estergon. Strigonom, Esetergom, S. 385-6

Evkaf Nezareti S. 449-450

Eyalet S. 466-7

Eyyubiler (tarih) S. 473

Fetva S. 623-4

Filistin S. 669-7

Firar (Tarih) S. 686-7

Fuad Paşa (Mehmed) Keçecizade S. 869-870

c. 5

Girit (Tarih) S. 185-7

Girit Meselesi S. 187

c. 6

İktâ S. 106-7

Bu ansiklopediye imzasız başka maddeler vermiş olması muhtemeldir.

Türk Ansiklopedisi'ne verdiği maddeler, isim konmadığı için saptanamadı.